

Cirila TOPLAK*

SLOVENSKA POLITOLOGIJA IN POLITOLOŠKA ZDRUŽENJA**

Povzetek. Avtorica v preglednem znanstvenem članku poda uvid v zgodovino društvenega udejstvovanja v zahodni politologiji in še posebej delovanja Slovenskega politološkega društva (SPOD). Primerja izvorno zastavljene naloge društva z možnostmi realizacije in oceni razloge za spremembe oziroma aktualno stanje v politološkem društvenem delovanju nasploh. Teza avtorice je, da so politološka društva, kot je SPOD, v obdobju po globalni krizi zašla v trajno krizo finančnih in človeških virov zaradi razlogov, povezanih s sistemskimi spremembami v zadnjem desetletju, zlasti z zakonodajo na znanstvenoraziskovalnem področju in neugodno akademsko klimo, naravnano v kvantitativno storilnost po vzoru naravoslovja, kar je na politologijo v procesu utrjevanja identitete kot relativno mlade znanstvene discipline učinkovalo še bolj kot na že povsem afirmirane družboslovne vede.

Ključni pojmi: Slovensko politološko društvo, politologija, zgodovina, Slovenija, mednarodne politološke asociacije

Uvod

Vsaka družboslovna znanstvena disciplina je vsaj v 20. stoletju prej ali slej razvila društveno organiziranost s ciljem pretoka informacij znotraj posameznega znanstvenega polja, izmenjave znanstvenih dognanj, povečanja javnega vpliva in, nenazadnje, promocije in lobiranja v javnosti v prid disciplini. Društveno delovanje je praviloma dvotirno: nacionalna znanstvena društva prilagajajo svoje dejavnosti specifikam nacionalne znanstvene sfere in družbe, obenem pa se posamezniki ali društva povezujejo tudi v nadnacionalne asociacije.

* Dr. Cirila Toplak, redna profesorica, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Izvirni znanstveni članek.

DOI: 10.51936/tip.59.posebnastevilka1.222-234

Največji razmah je akademska društvena dejavnost v politologiji doživela po 2. svetovni vojni, saj je bila pred tem v prvi polovici 20. stoletja ustanovljena le peščica politoloških društev. Ameriško politološko združenje (American Political Science Association – APSA) je nastalo leta 1903, potem ko so se v 80. letih 19. stoletja v ZDA začele izdvajati posamezne discipline iz Ameriškega sociološkega združenja (American Social Sciences Association – ASSA). Sledila je Kanadska politološka zveza (Canadian Political Science Association – CPSA) leta 1913, nato pa še analogna društva na Finskem leta 1935, v Indiji leta 1938, na Kitajskem leta 1932 in Japonskem leta 1948 (Boncourt, 2009). Leta 1949 je bila ustanovna konferenca Mednarodnega politološkega združenja (International Political Science Association – IPSA), ki so se je udeležili predstavniki 16 držav. Da bi zagotovili legitimnost novoustanovljenega mednarodnega združenja, je bilo sočasno ali kmalu zatem ustanovljenih še nekaj pomembnih nacionalnih politoloških društev, v Franciji (Association française de science politique – AFSP) še istega leta, nato pa še v Združenem kraljestvu (Political Studies Association – PSA), na Nizozemskem, v Izraelu, na Švedskem, v Nemčiji, Belgiji, Mehiki in Grčiji (ibid.). Boncourt poglobitni razlog za povojni razmah politološke društvene aktivnosti pripiše politični pobudi Unesca iz leta 1946, da se intenzivno razvije politološka znanost s ciljem preučevanja novega svetovnega reda po 2. svetovni vojni. Še prej se je za razvoj družboslovnih ved nasploh zavzel ameriški predsednik F. D. Roosevelt. Pomemben razlog je bila tudi afirmacija mlade akademske discipline politologije in njena razločitev od ozke tradicionalne definicije politologije, t.i. upravnih ved. Slednji razlog je botroval tudi izbiri prvega sedeža organizacije IPSA – tj. v Parizu –, saj je bil sedež Mednarodnega Inštituta za upravne vede (International Institute of Administrative Sciences – IIAS) v Bruslju (ibid.). Profesionalizacija skozi društveno organiziranje je bila posledica prepoznanja politologije kot kompleksne teoretske in aplikativne znanstvene discipline, utemeljene na znanstvenem raziskovanju, pedagoškem procesu in usposabljanju za izvedbo slednjega. Čeprav razumljena kot konservativen korak, je prav tovrstna profesionalizacija politologije omogočila reformulacijo odnosa med politologijo in politiko (Gunnell, 2006: 479).

V drugi polovici 20. stoletja so se v združenje IPSA postopoma vključevala nacionalna politološka društva z vseh kontinentov, kakor so njihovo ustanavljanje dovoljevale nacionalne družbeno-politične razmere. IPSA danes šteje med svoje kolektivne člane 61 tovrstnih združenj in je najvplivnejše mednarodno politološko združenje, ki je v svoje vrste v imenu akademskega prestiža znalo pritegniti tudi nekatera združenja iz držav nekdanjih kolonij in novoustanovljenih postsocialističnih držav. »Zlata doba« in razmah tovrstnega profesionalnega udejstvovanja pa sta se zaključila z globalno ekonomsko krizo (od leta 2008 naprej). Še posebej politološka

društva iz manjših držav, kot je Slovensko politološko društvo, so v obdobju po krizi zašla v trajno krizo finančnih in človeških virov zaradi razlogov, povezanih s sistemskimi spremembami v minulem desetletju, zlasti z zakonodajo na znanstveno-raziskovalnem področju in neugodno akademsko klimo, naravnano v kvantitativno storilnost po vzoru naravoslovja, kar je na politologijo v procesu utrjevanja identitete kot znanstvene discipline učinkovalo še bolj kot na že afirmirane družboslovne vede.

Jugoslovansko politološko društvo (Jugoslovansko združenje za političke nauke) je bilo ustanovljeno skoraj sočasno z ustanovitvijo IPISA. Jugoslovanski politologi so se kot opazovalci udeležili že prvega kongresa IPSE leta 1950 v Zürichu. Na drugem kongresu IPISA v Haagu leta 1952 je bila Jugoslavija že navzoča kot polnopravna članica, čeprav je bilo Jugoslovansko politološko društvo formalno ustanovljeno leta 1954. Na tem kongresu je bil kot predstavnik jugoslovanske politologije tudi profesor ljubljanske pravne fakultete Makso Šnuderl, v program kongresa pa je bila vključena razprava o lokalni samoupravi v Jugoslaviji. Na naslednjem kongresu IPISA leta 1954 je bil jugoslovanski politolog Jovan Đorđević izvoljen v upravni odbor tega združenja (Pavlovič, 2022).

Slovensko politološko društvo (SPOD) je bilo ustanovljeno leta 1968, torej pred 54 leti ter sedem let po ustanovitvi Visoke šole za politične vede in s tem uvedbi politologije kot akademske discipline v Sloveniji leta 1961. Že dve leti pred tem, leta 1966, je bilo ustanovljeno Hrvaško politološko društvo (Hrvatsko politološko društvo - HPD). Ker je leta 1971 izšla prva publikacija Zveze združenj za politične vede Jugoslavije (Savez udruženja za političke nauke Jugoslavije), lahko sklepamo, da so se politološka društva, ustanovljena po posameznih socialističnih republikah, »federirala« po vzoru skupne države, potem ko so se na valu liberalizacije konec 60. let prejšnjega stoletja izdvojila iz Jugoslovanskega politološkega društva.

Starosta slovenske politologije Adolf Bibič je v analizi prvih let delovanja SPOD ugotavljal, da je »bolj kot druge discipline ravno politologija morda poklicana, da sodeluje pri oblikovanju socialistične zavesti, pri oblikovanju nove aktivne politične kulture samoupravne družbe« (Bibič, 1976: 830), »prostor politologije [pa je] mnogo širši, kot ga omejuje število tistih, ki se odločajo za politološki študij« (ibid.). Politologija ima še kako svoje mesto v inter- in transdisciplinarni družboslovni, pa tudi ob naravoslovni znanosti, obenem pa prestopa akademske meje, saj jo je Bibič v svoji formulaciji odnosa med politologijo in politiko postavljala v dvojno vlogo: politična znanost ima za nalogo detektiranje in razreševanje temeljnih družbenih protislovij, a kot *znanost* »ima nalogo, da odkriva resnico, da za predstavami o politiki odkriva dejanske odnose in sile, da torej loči objektivno od subjektivnega in subjektivističnega, da razkriva protislovja med stvarnim in normativnim, med programskim in že realiziranim« (ibid.: 831). Po Bibiču je bila

izvorna naloga (slovenske) politologije torej objektivna analiza družbenih protislovij, ki ne sme zapasti v popularizacijo dnevne politike, a tudi ne sme opustiti naporov za razrešitev zaznanih protislovij. Bibič se je tako zavzemal za objektivizirano, a v družbo vpeto in proaktivno držo javnega intelektuala, ki je ni pripisal le dediščini marksizma, ampak humanizma nasploh. To je pomembno izpostaviti v luči aktualnega konservativnega historičnega revizionizma, ki skuša začetke slovenske politologije prikazovati kot nekritično »znanstveno« podporo jugoslovanskemu socializmu, VŠPV in zatem FSPN pa kot »partijsko« valilnico kadrov.

Prav nasprotno, osnova, iz katere izhajajo izvorne naloge slovenske politologije, je dandanes enako aktualna kot pred pol stoletja, v čemer se kažeta Bibičeva akademska odličnost in vizionarstvo. Pravzaprav je bila ta osnova v vmesnem obdobju še presežena, saj je Bibičevo priporočilo kritično spremljati globalni razvoj politologije in še posebej »metodološka prizadevanja v sodobni politični znanosti in v znanosti sploh, tako nove tehnike raziskovanja kot temeljno metodologijo« (ibid.: 832), preraslo v dejavno prispevanje slovenskih politologov k razvoju globalne politologije, tako s kakovostnim znanstvenoraziskovalnim delom kot tudi z mednarodnim društvenim udejstvovanjem. Najpomembnejši izvorni jugoslovanski prispevek k politični teoriji in praksi – socialistično samoupravljanje – je v največji meri plod slovenske politične misli. Četudi nikoli izrecno javno tako poimenovana, se je »ljubljska šola politične misli« uveljavila že v Bibičevem obdobju.

Naloge Slovenskega politološkega društva

Bibič je na osnovi zgoraj opredeljene agende politologije Slovenskemu politološkemu društvu zastavil naslednje naloge: »sodelovanje pri organizaciji in izvedbi znanstvenih posvetovanj«, »razprave o aktualnih politoloških temah«, »znanstvenoraziskovalno delo«, »publicistična dejavnost«, »sodelovanje s politologi v Jugoslaviji«, »mednarodno sodelovanje«, »vloga društva v povezovanju slovenskih politologov« ter »vloga društva v družbeno-političnem sistemu« (Bibič, 1976: 834–836). Kljub povsem spremenjenim družbenopolitičnim okoliščinam več kot pol stoletja kasneje te naloge ostajajo temeljne dejavnosti SPOD.

Poglejmo najprej *sodelovanje pri organizaciji in izvedbi znanstvenih posvetovanj ter razprave o aktualnih politoloških temah*: decembra 1973 je SPOD skupaj z Zvezo združenj za politične vede Jugoslavije organiziralo posvet o teoretičnem konceptu interesov in njihovem uresničevanju v družbenopolitičnem sistemu SFRJ. Aprila 1975 je društvo soorganiziralo posvet o uresničevanju delegatskega sistema. Istega leta so se slovenski politologi aktivno udeležili okrogle mize o participaciji in samoupravljanju ter posveta Marksizem in družbene vede (ibid.: 834). O nadaljnjih tozadevnih društvenih

aktivnostih nisem našla zapisov, sklepati pa je moč, da so se nadaljevali tudi potem, ko je prvi predsednik SPOD Bibič leta 1978 predsedovanje prepustil svojima naslednikoma Vladu Benku in nato Stanetu Krajncu.

SPOD je v času po osamosvojitvi Slovenije še naprej usmerjalo svoje moči v organizacijo akademskih dogodkov in izdajo spremnih zbornikov referatov in/ali zbornikov povzetkov referatov. Tako smo slovenski in tuji politologinje in politologi imeli priložnost aktivne udeležbe na 27 zaporednih Slovenskih politoloških dnevih, ki so se tradicionalno odvijali na Obali, v zadnjem obdobju pa zaradi logističnih okoliščin, konformizma in pomanjkanja finančnih sredstev v Ljubljani oziroma na sedežu SPOD na ljubljanski Fakulteti za družbene vede.

Leta 1989 so bili Slovenski politološki dnevi v Ankaranu v znamenju političnega pluralizma in demokratizacije javnega življenja, torej povsem v duhu osamosvojitvenega časa (Bibič, 1989). Leto zatem so Slovenski politološki dnevi potekali pod naslovom »(Kon)federalizem, večinsko odločanje in konsenz« (Strmčnik in Krajnc, 1990). Izplen tega dogodka je bil tudi zbornik »Volitve '90 – prispevki za politološko analizo« (Fink-Hafner, 1990). Leta 1991 so bili Slovenski politološki dnevi znova v Ankaranu, tokrat s temo »Parlamentarizem – dileme in perspektive« (Krajnc in Strmčnik, 1991). Leta 1992 so prisotni na Slovenskih politoloških dnevih obravnavali »Nastajanje slovenske državnosti« (Fink-Hafner in Strmčnik, 1992). Leta 1993 so bili na vrsti »Problemi konsolidacije demokracije« (ibid.: 1993). Leta 1994 so bili Slovenski politološki dnevi v Dolenjskih Toplicah s temo »Stranke in strankarstvo« (Lukšič, 1994), leto zatem pa so v Portorožu obravnavali »Interesna združenja in lobiranje« (ibid.: 1995). Leta 1996 so bili Slovenski politološki dnevi znova posvečeni parlamentarizmu, tokrat še posebej slovenskemu parlamentu, izkušnjam in perspektivam (Brezovšek, 1996). Leta 1997 se je na Slovenskih politoloških dnevih razpravljalo o demokraciji, vladanju in upravi v Sloveniji (ibid., 1997). Tega leta je bila na Bledu sočasno s Slovenskimi politološkimi dnevi organizirana tudi konferenca Srednjeevropskega politološkega združenja (Central European Political Science Association – CEPASA) z naslovom »Conflicts and Consensus: Pluralism and Neocorporatism in the New and Old Democracies« (Kropivnik et al., 1997). Prav tam je članic/e SPOD dosegla pretresljiva novica o smrti ustanovitelja in dolgoletnega predsednika društva Adolfa Bibiča. Leto zatem je bila na vrsti tema »Evropeizacija slovenske politike« (Zajc, 1998). Razprava o evropskih temah se je z nekajletnim premorom nadaljevala na Slovenskih politoloških dnevih leta 2004 pod naslovom »Slovenija in EU: zmožnosti in priložnosti« (Haček in Zajc, 2004). Leta 2005 smo v Portorožu razpravljali o demokraciji v globalizaciji (ibid., 2005), leta 2006 pa o »Sloveniji v evropski družbi znanja in razvoja« (ibid., 2006). Naslednje leto je sledila tema »Prihodnost Evropske unije: demokratična konstitucionalizacija Evropske unije in vloga držav« (Pinterič

in Haček, 2007). Leta 2008 smo na Slovenskih politoloških dnevih podali analizo in oceno tedanjega zunanjepolitičnega dogajanja s temo »Izkušnja iz predsedovanja Slovenije Svetu Evropske unije« (Haček, 2008). Leta 2009 smo se posvetili teoretski razpravi o koncu demokracije in možnih novih paradigmah (Haček, 2009). Krizno leto 2010 je prineslo Slovenske politološke dneve s temo »Politika v krizi: krizne politike, kriza politike« (Bačlija, 2010), politično jubilejno leto 2011 pa temo »20 let slovenske državnosti« (Nahtigal, 2011). Tega leta so prvič izšle elektronske novice Slovenskega politološkega društva Politolog.si (Toplak in Banjac, 2013).¹ Leta 2012 smo bili znova v Portorožu in razpravljali o politični kulturi v fokusu političnih znanosti (Banjac in Toplak, 2012).

Z letom 2013 so se Slovenski politološki dnevi preselili v Ljubljano, kjer smo v Hotelu Slon govorili o temi »Dve desetletji po koncu Jugoslavije: politične skupnosti, politike in politologija v regiji«. Jubilejni 25. Slovenski politološki dnevi so bili leta 2014 na sedežu SPOD na Fakulteti za družbene vede na temo »Evropska unija in NATO: Deset let kasneje«. Leto zatem smo na FDV govorili o »potencialu politologije v politiki; znanost in stroka v nacionalni, evropski in mednarodni praksi«. »Izzivi političnega vodenja v državah Srednje in Vzhodne Evrope« je bila tema Slovenskih politoloških dnevov leta 2016, ko je sočasno potekala znova tudi konferenca CEPESA z enakim naslovom. Leta 2019 smo z večdnevne konference prešli na Slovenski politološki dan z naslovom »Zmožnost države: (pre)misliti državo v 21. stoletju«. Končno smo, po pandemičnem premoru, leta 2022 praznovali 60 let slovenske politologije in načrtali smeri njenega razvoja z istoimensko enodnevno znanstveno konferenco.

S pričujočega seznama tem osrednjih dogodkov v organizaciji SPOD v preteklih desetletjih lahko razberemo, da smo bili politologinje in politologi uspešni v sledenju Bibičevemu priporočilu in namenu, naj slovenska politologija kritično spremlja in razvija politološke trende v ravnotežju s politiko. Pravzaprav je seznam tem Slovenskih politoloških dnevov skozi leta prehod skozi slovenski in evropski politični razvoj zadnjega pol stoletja: v obdobju SFRJ so politologi prepričevali socialistično družbeno stvarnost, v obdobju osamosvojitve so bili v ospredju spremembe sistema in institucij, v času vključitve v EU smo se ukvarjali z evropskimi temami, nato smo se obrnili navznoter in se ukvarjali z bolj teoretskimi temami in samorefleksijo, dokler nas ni znova zaposlila konkretna politična stvarnost v obliki globalne krize. Ob ključnih obletnicah smo opravili analizo in oceno političnih dogodkov, institucij in procesov. Iskali smo ravnotežje med nacionalno

¹ Leta 2011 sta izšli dve številki Novic slovenskega politološkega društva Politolog.si, in sicer v avgustu in decembru, nato pa še dve številki v 2. letniku leta 2013, v januarju in oktobru/novembru. Na spletu je zaradi prenove spletne strani SPOD leta 2020 sedaj dostopna samo še ta zadnja številka, ostale so v arhivu SPOD v hrambi vodstva SPOD.

specifičnimi temami in širšim umeščanjem v globalno politologijo in politiko. Na predlog posamezne konferenčne teme je vplivala tudi specializacija politološke katedre, s katere je prihajalo vsakokratno vodstvo, končni izbor pa je nato zmeraj soglasno potrdil upravni odbor SPOD, ki so ga sestavljali predstavniki vseh politoloških kateder.

Vzdrževali smo mednarodno udeležbo na akademskih dogodkih, kar je le izboljšalo kakovost konferenčnih razprav in posledičnih znanstvenih objav. Nekateri ugledni politologi, kot so npr. poljski politolog Jerzy Wiatr, madžarski politolog Attila Agh ali češki politolog Ladislav Cabada, so bili na Slovenskih politoloških dnevih vrsto let redni gostje. H konferencam in okroglim mizam smo vse bolj pritegovali tudi študentke in študente politologije v sodelovanju s študentskim društvom Polituss. Prav Polituss je dal pobudo za najpomembnejšo prelomnico v delovanju Mednarodnega združenja študentov politologije (International Association of Political Science Students - IAPSS), ko se je predhodni ohlapni mednarodni politološki študentski forum leta 2003 konstituiral v mednarodno združenje s stalnim sekretariatom in sedežem v Ljubljani (IAPSS, 2022).

SPOD je med letnimi konferencami organiziralo še več drugih javnih razprav in dogodkov, vendar z leti vse manj. Temu so botrovale finančne omejitve, saj je ARRS zaradi ekonomske krize prenehala sofinancirati znanstvene konference, kar je bil poglobitni vir sredstev za izvedbo Slovenskih politoloških dnevov.

Poleg letne konference je SPOD v preteklosti gostilo konference raziskovalnih odborov IPSA, že omenjeni konferenci CEPESA in letno konferenco Evropske politološke mreže (European Political Science Network - EpsNet) na temo »Integration and/or Fragmentation?« leta 2007. Leta 2012 je ob Slovenskih politoloških dnevih potekal tudi sestanek izvršnega odbora Evropske konfederacije politoloških društev (ECPSA).

Vsaj z zborniki referatov oziroma povzetkov referatov z letnih konferenc se je vseskozi vzdrževala tudi *publicistična dejavnost društva*. SPOD je botrovalo tudi nekaj drugim znanstvenim publikacijam, npr. »20 let slovenske državnosti: izbrani politološki vidiki« (Toplak, 2011). Prek izpeljanih akademskih dogodkov smo ohranjali in razvijali *mednarodno sodelovanje*, ki je bilo bolj kontinuirano zagotovljeno z opravljanjem različnih funkcij v mednarodnih politoloških asociacijah. Adolf Bibič in Anton Bebler sta tako bila člana Izvršnega odbora IPSA, Miro Haček je bil podpredsednik in je aktualni predsednik CEPESA, Cirila Toplak sem bila članica Izvršnega odbora EpsNet in zakladničarka ECPSA ter sem predsednica Balkanskega politološkega združenja (Balkan Political Science Association - BPSA). Slovenski predstavniki v mednarodnih asociacijah smo prispevali k promociji slovenske politologije v globalnem okolju, nismo pa mogli imeti znatnega vpliva na odločanje, ki je v teh organizacijah še vse preveč utemeljeno na

političnih razmerjih moči in projekciji političnih interesov držav v politologijo. Poseben problem usklajevanja odločitev znotraj teh mednarodnih asociacij je tudi konflikt interesov med velikimi nacionalnimi združenji s številčnim članstvom in sponzorji ter nacionalnimi združenji manjših držav z neprimerljivo manj razpoložljivimi viri.

Sodelovanje s politologi v (zdaj nekdanji) Jugoslaviji je bilo vzpostavljeno že takoj po ustanovitvi SPOD v okviru Zveze združenj za politične vede Jugoslavije. Po razpadu SFRJ je to sodelovanje skoraj zamrlo, a je znova pridobilo zagon prek ohranjenih osebnih akademskih stikov in še posebej s Slovenskimi politološkimi dnevi leta 2013 na temo »Dve desetletji po koncu Jugoslavije: politične skupnosti, politike in politologija v regiji«. Leto zatem je v Državni zbor vstopila stranka (Združena) Levica, s katero se je začela neke vrste ideološka »odjuga« glede SFRJ v politični in splošni javnosti. Leta 2018 je bil na FDV še posvet o politični kulturi na območju nekdanje Jugoslavije, ki so se ga udeležili najeminentnejši predstavniki mlajše generacije politologov iz regije. Balkansko politološko združenje je nastalo leta 2018 prav iz potrebe po sodelovanju s kolegi iz nekdanje skupne države s ciljem lažjega razumevanja (zgodovinskega) političnega razvoja v regiji in doma. To sodelovanje je imelo pomemben učinek na kakovost znanstvenoraziskovalnega dela slovenskih politologov, ki so jih zanimale teme, povezane z nekdanjo Jugoslavijo. Obenem je povezovanje z nekdanjim političnim prostorom imelo posreden pozitiven učinek na odnos slovenske javnosti do nekdanje Jugoslavije; tako je tudi SPOD s svojimi dejavnostmi prispevalo svoj delež k detabuizaciji in reaktualizaciji politične zgodovine 20. stoletja, ko je bila Slovenija del socialistične Jugoslavije. Nenazadnje so tovrstne društvene aktivnosti krepile tudi dobrodošlico študentom FDV iz prostorov nekdanje Jugoslavije, ki so zadnja leta vse številčnejši, in je SPOD tako pripomoglo tudi k internacionalizaciji akademske institucije, kjer ima že od ustanovitve svoj sedež.

Naše društveno delovanje je bilo sprva zelo, nato pa vse manj uspešno pri angažiranju in *povezovanju slovenskih politologov in uveljavljanju društva v slovenski družbi*, če parafraziram nadaljnji Bibičevi premisi nalog SPOD. Z vse večjo težavo smo ohranjali številčnost in kohezijo članstva, ki je s prenehanjem organizacije vsakoletnih večdnevnik Slovenskih politoloških dnevov doživelo resen udarec, SPOD in slovenska politologija pa sta postajala vse bolj sinonimna. Medijska pozornost je danes naklonjena predvsem poenostavljenim razlagam kompleksnih vsebin, kar ni zlahka združljivo z znanstvenim diskurzom in akademsko poštenostjo, zato je bilo za dogodke SPOD vse manj medijskega zanimanja. Ob svojih začetkih v času SFRJ je bilo SPOD pritegnjeno tako v organe upravljanja FSPN kot tudi Raziskovalne skupnosti Slovenije na področju družboslovja. Ta lobistična razsežnost SPOD se je v samostojni Sloveniji izgubila, saj so se akademska

društva povečini pustila potisniti na obrobje družbe in se cehovsko obrnila vse bolj navznoter, namesto da bi delovala kot pomembni javni akterji.

Adolf Bibič je ob začetkih delovanja SPOD izpostavil kot društveno nalogo tudi *znanstvenoraziskovalno delo*. Ta naloga se zdi danes za možnosti društva prezahtevna, a je bila tedaj v skladu s cilji šele razvijajoče se svetovne politologije. V 70. letih slovenska politologija še ni imela profesionalnih raziskovalk in raziskovalcev, pa tudi dokumentacije oziroma baz podatkov ne. Dandanes je položaj povsem drugačen in SPOD je k razvoju znanstvenoraziskovalnega dela nedvomno pripomoglo prav z organizacijo akademskih dogodkov, kot so Slovenski politološki dnevi, ki so med drugim služili preverjanju tez skozi konferenčno razpravo in nato botrovali kakovostnim znanstvenim objavam. Znanstvenoraziskovalno delo politologov v Sloveniji je danes povsem odvisno od sofinanciranja ARRS, EU in v manjši meri še od tržnih virov. ARRS je – potem ko je prenehala financirati znanstvene konference – razvoj znanstvenoraziskovalnega dela posredno znatno okrnila. Pod vplivom standardov objav iz naravoslovnih ved je ARRS z razvrednotenjem znanstvenih zbornikov za namene habilitacij zadala udarec tudi publicistični dejavnosti SPOD, ki je bila že brez tega otežena zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Krizni Zakon o uravnoteženju javnih financ leta 2012 je imel za posledico usahnitev sredstev za kakršnekoli dodatne dejavnosti onkraj golega zagotavljanja izvedbe pedagoškega procesa in projektne znanstvenoraziskovalnega dela. V primerjavi z nekaterimi drugimi družboslovnimi akademskimi društvi, npr. tistimi, ki povezujejo ekonomiste ali pravnike, je za politologe pridobivanje sponzorskih sredstev, ki bi lahko nadomestila izpad javne finančne podpore, precejšen izziv. Politologija je tesno navezana na svoj predmet politiko in se giblje po tanki črti potencialne politizacije. Včasih smo na Slovenske politološke dneve redno vabili goste iz sfere politike, kar je večalo medijsko zanimanje za društvene dogodke; zdaj bi bilo tovrstno ravnanje interpretirano kot podpora določeni politični »opciji« in priložnost za diskreditacijo politologije kot znanstvene discipline. Težave pri prepoznavanju politologije kot vredne sponzorske podpore izhajajo tudi iz splošne percepcije politike v družbi, ki je vse bolj negativna.

Kakovost in odmevnost naših razprav na akademskih dogodkih sta upadali sorazmerno z dolžino konferenc oziroma časom, ki smo si ga vzeli zanje. Konferenčna kultura v politologiji se je v zadnjem desetletju nasploh precej spremenila. Samo še v prostoru nekdanje Jugoslavije konferenčni razpravljavci v žaru razprave preskočijo odmor za kavo ali pozabijo na večerjo. Aktualni format »zahodnih« politoloških konferenc je bodisi zelo kratek in sežet, kolikor pač dopuščajo siceršnje akademske preobremenitve, bodisi prava konferenčna industrija, raztegnjena čez več dni z več tisoč udeleženci, npr. tiste v organizaciji IPSA in APSA. Za razpravo preprosto ni

več časa, saj ga še za predstavitve tem ni dovolj, ali pa je razprava vse bolj nadzorovana in robotska celo do te mere, da referent moderatorju vnaprej sporoči vprašanja, na katera želi odgovarjati. Časa in denarja za neformalno druženje ob konferenčnem programu, ki je bilo pogosto vsaj tako konstruktivno in plodno kot konferenca sama, skoraj ni več. Uporaba zooma vsled pandemije je te razmere le še poslabšala.

Da Slovensko politološko društvo sploh še deluje, gre nedvomno zasluga predsednikom in predsednicam SPOD, ki so si sledili skozi leta njegovega obstoja, in njihovim prizadevnim sekretarjem, še posebej pa dolgoletni blagajničarki SPOD Ireni Brinar. Kot že omenjeno, je bil v obdobju 1968–1978 prvi predsednik SPOD Adolf Bibič. Od leta 1978 do leta 1984 je društvu predsedoval Vlado Benko. Od leta 1984 do leta 1991 je predsedovanje društvu zagotavljal Stane Krajnc. Leta 1991 je SPOD na občnem zboru prvič izvolilo predsednico, Danico Fink Hafner, oblikovalo javni poziv za ohranitev politoloških vsebin v srednješolskih izobraževalnih programih in sprejelo etični kodeks članov društva (Lukšič, 1991, 917–8). Med letoma 1993 in 2006 je društvu predsedoval Drago Zajc. Zatem je bil od leta 2006 do leta 2008 predsednik SPOD Milan Brglez. Od 2009 do 2011 je bil predsednik SPOD Miro Haček. V mandatu 2011–2013 ga je nasledila Cirila Toplak. Od leta 2013 do leta 2015 je bila predsednica SPOD Jelena Juvan. Od leta 2019 SPOD vodi Žiga Vodovnik. Vsako predsedovanje je bila priložnost za katedro, s katere je prihajal/-a predsednik/-ca, da prek SPOD prispeva k promociji politoloških specializacij politične teorije, mednarodnih odnosov, analize javnih politik in varnostnih študij v akademski in splošni javnosti, a zmeraj tudi priložnost za članice in člane vseh kateder, da sodelujemo, seznanjamo drugi druge s svojimi znanstvenoraziskovalnimi izzivi in utrjujemo kohezijo slovenske politologije kot celote.

Sklep

»Osrednji namen SPOD je spodbujanje svobode misli, ki izhaja iz temeljnih pravic in svoboščin posameznika, hkrati pa krepi demokratične vrednote, posebej v Srednji in Vzhodni Evropi ter krepi evropske ideje med njenimi člani, akademsko skupnostjo in splošno javnostjo« (SPOD, 2022).

Ne le slovenska politologija, tudi društveno delovanje slovenskih politologov je skozi šest desetletij ostalo zvesto prvotno načrtanim smernicam vizionarja Adolfa Bibiča. Kljub zelo spremenjenim družbenim razmeram SPOD še zmeraj poskuša slediti tem nalogam. Sodobna tekmovalna in materialistična družbena klima je društvu združevanju izrazito nenaklonjena in številna akademska društva in asociacije so se znašla v krizi zaradi pomanjkanja finančnih sredstev za izvajanje aktivnosti, pa tudi v pomanjkanju članov, ki bi bili pripravljeni nameniti nekaj svojega časa

za prostovoljno delo. To ne velja le za nacionalna društva, ampak tudi za veliko mednarodnih akademskih združenj. V času uveljavljanja samostojne Slovenije je opravljanje funkcij v mednarodnih politoloških združenjih prinašalo določen profesionalni prestiž, dandanes pa za to skoraj ni več časa in motivacije. V aktualnih finančnih in družbenih razmerah lahko preživijo le združenja s številčnim privrženim članstvom, ki se napajajo iz članarin, ali društva, ki uspejo pridobiti projektna finančna sredstva na nacionalnih ali evropskih razpisih in se prebijajo od projekta do projekta. Zadnja leta imajo več sredstev na voljo politološka društva v državah kandidatkah za članstvo v Evropski uniji, četudi je tam ekonomska situacija težavnejša kot znotraj Evropske unije, saj tam še delujejo zasebne fundacije, ki so v Sloveniji že ugasnile, npr. Friedrich Ebert Stiftung in Friedrich Neumann Stiftung, ki sta pred časom podprla dejavnosti SPOD. Specifičen problem SPOD je še, da se diplomirani politologi/-nje s FDV zaposlujejo na najrazličnejših področjih, kar oglašujemo kot prednost študija politologije, obenem pa tak pristop rahlja pripadnost politologiji in s tem omejuje možnosti SPOD, da bi nase navezalo diplomirance in diplomirance politoloških programov, ki se razpršijo po Sloveniji in tujini na najrazličnejših delovnih mestih. Znašli smo se v začaranem krogu: za aktivacijo in povečanje članstva bi morali zagnati intenzivno dejavnost, za izvedbo slednje pa bi potrebovali več sredstev od članarin in aktivnih članov. SPOD ima uradno še zmeraj okrog 250 članic in članov, a aktivnih in prispevajočih jih je le peščica.

Akademski društva so ostalina družbenih odnosov 20. stoletja, ki jo je za preživetje treba prilagoditi razmeram 21. stoletja, na novo premisliti smiselne cilje tovrstnega udejstvovanja in kako jih uresničiti. Ali akademska društva danes sploh še potrebujemo ali njihovo ohranjanje predstavlja svojevrsten upor proti aktualnemu sistemu? Smo nemočne priče zatonu družbenosti v obliki prostovoljstva in sodelovanja ali sprejmemo intelektualni izziv, kako in zakaj danes narediti prostovoljno delo vredno vloženega časa in energije? Kako pritegniti k društvenim dejavnostim več tisoč politologinj in politologov, ki so doštudirali na FDV? Kako krepiti društveno dejavnost s sodelovanjem z drugimi akademskimi društvi in študentskimi politološkimi organizacijami? Ironično ostaja aktualen poziv aktivnega člana SPOD Boštjana Markiča iz »davnega« leta 1977:

Bilo bi nesmiselno, če bi društvo hotelo na silo »osrečiti« člane z društveno dejavnostjo. Zato ustanavljanje regionalnih sekcij ni politološki bojni »klic k orožju«, temveč odpiranje strokovnih in širših družbenih možnosti vsem tistim članom, ki se tako enačijo s politologijo in njeno družbeno vlogo, da tudi v svoji osebni strokovni rasti vidijo utrditev in vzpon političnih ved. (Markič, 1977:14)

LITERATURA

- Bačlija Brajnik, Irena (ur.) (2010): *Politika v krizi: krizne politike, kriza politike: program in zbornik povzetkov = Politics in crisis: crisis policies, a crisis of politics*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Bibič, Adolf (1976): *Politična znanost in naloge slovenskega politološkega društva. Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja*, 13 (9/10): 830–837.
- Banjac, Marinko (ur.) in Cirila Toplak (ur.) (2012): *Politična kultura v fokusu političnih znanosti: program in zbornik povzetkov = Political Culture In Focus of Political Sciences*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Bibič, Adolf (ur.) (1989): *Politični pluralizem in demokratizacija javnega življenja: (zbornik referatov)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Boncourt, Thibaud (2009): *A History of the International Political Science Association 1949–2009*. Montreal: The International Political Science Association. Dostopno prek <https://www.ipsa.org/about-ipsa/history>, 1. 4. 2022.
- Brezovšek, Marjan (ur.) (1996): *Slovenski parlament – izkušnje in perspektive: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Brezovšek, Marjan (ur.) (1997): *Demokracija – vladanje in uprava v Sloveniji: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Fink-Hafner, Danica (ur.) (1990): *Volitve '90: prispevki za politološko analizo: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Fink-Hafner, Danica (ur.) in Berni Strmčnik (ur.) (1992): *Nastajanje slovenske državnosti: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Fink-Hafner, Danica (ur.) in Berni Strmčnik (ur.) (1993): *Problemi konsolidacije demokracije: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Gunnell, John G. (2006): *The Founding of the American Political Science Association: Discipline, Profession, Political Theory, and Politics*. *American Political Science Review* 100 (4): 479–486.
- Haček, Miro (ur.) in Drago Zajc (ur.) (2004): *Slovenija v EU: zmožnosti in priložnosti: zbornik povzetkov: [XIV. Slovenski politološki dnevi] = Slovenia In the EU: Possibilities and Opportunities*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Haček, Miro (ur.) in Drago Zajc (ur.) (2005): *Demokracija v globalizaciji – globalizacija v demokraciji = (Democracy In Globalisation–Globalisation In Democracy) = (Collection of Abstracts)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Haček, Miro (ur.) in Drago Zajc (ur.) (2006): *Slovenija v evropski družbi znanja in razvoja = (Slovenia in European Society of Knowledge and Development) = (Collection of Abstracts)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Haček, Miro (ur.) (2008): *Izkušnje iz predsedovanja Slovenije Svetu Evropske unije: program in zbornik povzetkov = (Experiences of the Slovenian Presidency to the Council of the European Union)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Haček, Miro (ur.) (2009): *Konec demokracije?: možne nove paradigme: program in zbornik povzetkov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Klopčič, Jože (1976): *Občni zbor slovenskega politološkega društva. Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja* 13 (9/10): 897–898.
- Kranjc, Stane (ur.) in Berni Strmčnik (ur.) (1991): *Parlamentarizem: dileme in perspektive: (zbornik referatov)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.

- Kropivnik, Samo (ur.) in Igor Lukšič (ur.), Drago Zajc (ur.) (1997): *Conflicts and Consensus: Pluralism and Neocorporatism In the New and Old Democracies*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Lukšič, Andrej (1991): Poročilo iz skupščine slovenskega politološkega društva. *Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja* 28 (7): 917–918.
- Lukšič, Igor (ur.) (1994): *Stranke in strankarstvo: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Lukšič, Igor (ur.) (1995): *Interesna združenja in lobiranje: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Markič, Boštjan (1977): *Dejavnost slovenskega politološkega društva. Teorija in praksa: revija za družbena vprašanja* 14 (10/11): 1402–1405.
- Nahtigal, Lea (ur.) (2011): *Dvajset let slovenske državnosti: program in zbornik povzetkov = Twenty Years of Slovenian Statehood*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Pavlović, Vukašin (2022): *Istorija. Udruženje za političke nauke Srbije*. Dostopno prek <http://www.upns.rs/sr-lat/node/6>, 1. 4. 2022.
- Pinterič, Uroš (ur.) in Miro Haček (ur.) (2007): *Prihodnost evropske unije: demokratična konstitucionalizacija Evropske unije in vloga držav: zbornik povzetkov = The future of the European union: Democratic Constitutionalisation of the EU and the Role of States*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Strmčnik, Berni (ur.) in Stane Kranjc (ur.) (1990): *(Kon)federalizem; večinsko odločanje in konsenz: (zbornik referatov)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Toplak, Cirila (2011): *20 let slovenske državnosti: izbrani politološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Toplak, Cirila (ur.), in Marinko Banjac (ur.) (2013): *Politolog.si: novice Slovenskega politološkega društva (oktober/november 2013)*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo. Dostopno prek https://issuu.com/spod/docs/politolog_oktober_2013.docx, 1. 4. 2022.
- Zajc, Drago (ur.) (1998): *Evropeizacija slovenske politike: zbornik referatov*. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.

VIRI

- SPOD (2022): *O društvu*. Dostopno prek <https://www.politolosko-drustvo.si/>, 1. 4. 2022.
- IAPSS (2022): *History*. Dostopno prek <https://iapss.org/about-us/>, 1. 4. 2022.